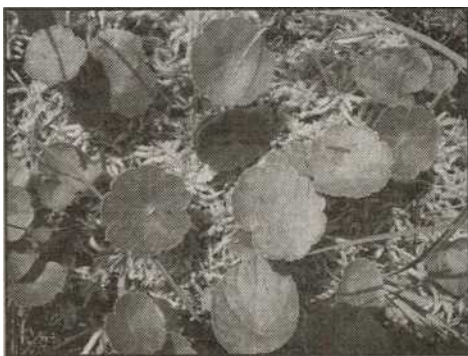

Цінність водно-болотних угідь Рівненщини визнають не тільки в Україні, але й на міжнародному рівні!

Болота - колыска життя на Поліссі

Від найменшого струмочка до найбільшого океану крізь нескінченний кругообіг вода з'єднує між собою всі куточки планети Земля. Вона формує ландшафт, впливає на клімат, зрештою, від неї залежить життя у Всесвіті. А ще має вирішальне значення для добробуту, сталого розвитку та здоров'я людини, що неодноразово визнано на міжнародному рівні. І одним із прикладів важливості таких рішень є підписання світовою спільнотою 2 лютого 1971 року Конвенції з охорони водно-болотних угідь міжнародного значення. Згодом у цю дату стали відзначати Всесвітній день водно-болотних угідь, який у 2017 році проходить під гаслом «Водно-болотні угіддя для зменшення впливу стихійних лих».

Конвенція про ВБУ, що мають міжнародне значення (відома під назвою «Рамсарська конвенція» за назвою міста підписання - Рамсар, що в Ірані), є першою глобальною угодою з охорони та збереження природних ресурсів. Основна її мета - припинити втрати водно-болотних угідь і зберегти існуючі, що охоплює всі аспекти збереження та збалансованого використання водно-болотних екосистем, важливих для збереження біологічного різноманіття та добробуту людини. Завданням її є привертання уваги до проблем водно-болотних угідь і раціонального використання ресурсів, а також призупинення прогресуючого наступу людини

на них і їх втрати в майбутньому.

Ця угода вкрай необхідна перш за все тому, що їх деградація та зникнення мають глобальний характер, негативний вплив однієї країни може поширюватися далеко за її межі. Збереження багатьох видів тварин, насамперед мігруючих риб і птахів, також потребує скоординованих зусиль багатьох держав. Рамсарська конвенція підкреслює тісний зв'язок між ВБУ, водою і людьми, оскільки цей природний ресурс має великий вплив як на природоохоронну сферу, так і соціально-економічний і культурний напрямки

діяльності людства.

Україна поновила своє членство в конвенції у 1996 році та входить в число 169 країн-Договірних Сторін Конвенції.

Що ж таке водно-болотні угіддя?

Водно-болотні угіддя (ВБУ) - це райони боліт, торфовищ або водойм: природних або штучних, постійних або тимчасових, стоячих або проточних, прісних, солонуватих або солоних, включаючи морські акваторії чи території прибережних річкових і морських зон і острови, суміжні з ними. Вони наявні в усіх регіонах світу, є регулятором водного режиму та підтримують існування біорізноманіття. Такі території не мають адміністративних кордонів і можуть охоплювати декілька країн, а відтак потребують збереження міжнародним зусиллям, що й задекларовано Рамсарською конвенцією.

Яка цінність їх для людства?

ВБУ мають 7 основних цінностей: є джерелом прісної води: важливі для очищення та фільтрації поверхневих вод, поповнення водоносних горизонтів; годують людство: рис, вирощений на цих територіях, є основним продуктом харчування майже половини людства, а прибережні болота й гирла річок - місця розмноження та нагулу більшості промислових видів риб; є осередком біорізноманіття, адже слугують домівкою для понад 100000 відомих прісноводних видів, мають важливе значення для життя, розмноження та міграції птахів; запобігають природним катаклізмам: торф'яні болота й вологі луки в річкових басейнах діють як природні губки, вбираючи опади, створюючи великі басейни, що запобігають розливам річок, водночас вони можуть слугувати захистом від посухи; поглинають й утримують вуглець, продукують кисень і допомагають у боротьбі зі змінами клімату; пом'якшують вплив штормів і

повеней і захищають берегову лінію від руйнування; забезпечують людей засобами існування: деревина й очерет для будівництва, лоза та рогіз - плетіння, торф і деревина - опалення, свіжа трава та сіно — корм для домашніх тварин, мул і торф - добрива, природні лікувальні речовини та лікарські рослини - усе це продукти ВБУ.

Мережа водно-болотних угідь міжнародного значення

ВБУ може отримати статус міжнародного значення, якщо відповідає хоч одному з визначених критеріїв: має типові й унікальні екосистеми для біогеографічного регіону; підтримує значне біологічне різноманіття регіону та існування ендемічних, рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин; є місцем регулярного перебування понад 20 тис. водно-болотних птахів; є важливим місцем для нересту, нагулу та зимівлі місцевих видів риб тощо.

Нині світова мережа включає 2252 ВБУ загальною площею майже 215 млн га. Серед них і 39 українських водно-болотних угідь міжнародного значення, з яких 6 отримали міжнародний статус лише нещодавно. Більшість угідь розташовані в Азово-Чорноморському регіоні, однак значна частка є й на Поліссі, у тому числі 4 на Рівненщині: торфово-болотний масив Переброди (Дубровицький і Рокитнівський район), болотний масив Сира Погоня (Рокитнівський район), Біле озеро та болото Коза-Березина (Володимирецький район), болотний масив Сомино (Сарненський район). Останні три отримали такий статус зовсім недавно.

Наразі всі ці угіддя входять у склад Рівненського природного заповідника, що додатково підкреслює унікальність і цінність природоохоронної території.

UA-1402. Торфово-болотний масив Переброди

Визнаний 29.07.2004 р. Площа 12718 га. Розташований на території Дубровицького та Рокитнівського районів, безпосередньо межує з білоруським ВБУ «Ольманські болота», з яким разом складають транскордонне ВБУ «Болота Ольман і Переброд» загальною площею 108 тис. га, що є найбільшим болотним масивом Європи.

В Україні це єдине болото такої площі, що не зазнало осушення та зберегло своєрідну рослинність і фауну. Забезпечує перебування понад 630 видів рослин і 430 видів тварин, у тому числі 92 із природоохоронним статусом, а з них 5 видів є вразливими в глобальному масштабі - підорлик великий, очеретянка прудка, сиворакша, орлан-білохвіст, а також зникаюча норка європейська. Торфово-болотні та лучно-болотні типи боліт, що поширені на території, належать до зникаючих у Європі типів природних середовищ.

UA-2274. Болотний масив Сира Погоня

На державному рівні визнаний ще 24.12.2013 р., однак внесений у перелік Рамсарських ВБУ лиш 13.12.2016 р. Площа 9926 га. Розташований на території Рокитнівського району між селами Більськ, Єльне та Грабунь. Є одним із найцінніших для науки болотних масивів України, оскільки лише тут наявний унікальний горбисто-мочажинний болотний комплекс, характерний для боліт тайги. Характеризується високими залісненістю й заболоченістю.

Угіддя є своєрідним регіональним стабілізатором гідрологічного режиму, оскільки розташоване в межиріччі Случа, Горині та Уборті. Також масив Сира Погоня важливий для підтримки біорізноманіття Полісся - тут зростають понад 600 видів рослин і перебувають понад 675 видів тварин, у тому числі 101 з міжнародним природоохоронним статусом. Лише тут є єдині відомі на Західному Поліссі оселища рідкісного метелика оксамитниці Ютти та дуже рідкісного виду бабок - зеленотілки північної. На території також гніздяться рідкісні птахи - сиворакша, зміїд, кульон великий, а також зареєстрована найвища щільність гніздування журавля сірого.

UA-2275. Болотний масив Сомино.

На державному рівні визнаний ще 24.12.2013 р., однак внесений до переліку Рамсарських ВБУ лиш 13.12.2016 р. Площа 10852 га. Розташований на території Сарненського району між селами Карасин, Пугач і Томашгород.

Є частиною найбільшого в Україні болотного масиву Кремінне. Більшу частину угіддя займають осоково-сфагнові болота. На території розташоване також однойменне озеро Сомино з максимальною глибиною 13 м.

Забезпечує перебування понад 780 видів рослин і 580 видів тварин, у тому числі 89 з

природоохоронним статусом, серед яких особливо цінним є рідкісний на глобальному рівні підорлик великий (3 гніздові пари).

З багатой флори масиву, порівняно з іншими ВБУ Рівненщини, лише тут зростають шолудивник королівський, щитолисник звичайний, а також сон широколистий.

UA-2281. Біле озеро та болото Коза-Березина

На державному рівні визнані ще 24. 12. 2013 р., однак внесені до переліку Рамсарських ВБУ нещодавно - 25. 01. 2017 р. Площа 8036,5 га.

Розташовані на території Володимирецького району між селами Озерці та Більська Воля. Межують з Волинською областю та розташованим поруч Рамсарським ВБУ «Чемерське болото».

Підтримують гідрологічний режим у межиріччі Прип'яті, Стоходу та Стиру. Болото Коза та мала річка Березина є реліктовою долиною, якою стікали води під час танення льодовика. Тут представлені всі основні типи болотної рослинності, притаманні болотам Полісся. Важливою складовою угіддя є також карстового походження озеро Біле з максимальною глибиною 24 м.

Угіддя вирізняється особливим біорізноманіттям - тут зростають понад 900 видів рослин і перебувають понад 500 видів тварин, у тому числі 125 із міжнародним природоохоронним статусом. Унікальними є місця зростання баранця звичайного, осоки дводомної, зелениці сплюснутої, реліктової водної рослини - молодильника озерного, місця гніздування гоголя, глушця, лелеки чорного та журавля сірого.

Що кожен може зробити, аби зберегти водно-болотні угіддя?

Звичайно, окрім цінностей, ВБУ мають і проблеми, і щороку стан і кількість цих угідь поступово змінюються. Прогресування сільського господарства та неконтрольований випас худоби, забруднення повітря й води, надлишок поживних речовин та евтрофікація водойм, зниження рівня води через відбір її внаслідок будівництва дамб і гребель, водозаборів і водогонів - усе це призводить до деградації та зникнення ВБУ. Починаючи з 1900 року, у світі їх уже зникло принаймні 64%. Це різке зменшення означає, що доступ до прісної води обмежений для 1-2 млрд. людей у всьому світі, у той ч* як боротьба з повеннями чи посухою, відкладання вуглецю і традиційні способи господарювання, що забезпечують існування ВБУ, погіршуються.

Аби не допустити глобальніших наслідків і вберегти ще існуючі в нашій області водно-болотні угіддя, кожен із нас повинен зробити свій, хоча б невеличкий внесок у їх збереження. Наприклад, давайте спробуємо досліджувати ВБУ для себе (інформація про Рамсарські ВБУ - на сайтах Конвенції ramsar.org або Мінприроди pzf.menr.gov.ua).

У світі, у тому числі й в Україні, регулярно проводять різноманітні заходи, присвячені Всесвітньому дню ВБУ - повідомляйте про це знайомим й активно долучайтеся самі. При можливості організуйте та здійснійте очищення водних об'єктів вашої місцевості. Рамсарський секретаріат, Мінприроди чи Рівненський ПЗ на місцевому рівні зацікавлені в партнерах задля збереження цих угідь - тож організуйте та поєднуйте ваші зусилля! Або дотримуйтеся простих принципів: купуйте екологічно чисту продукцію; економте воду; сортуйте побутові відходи; вирощуйте рослини, типові для вашої місцевості, та використовуйте органічні добрива у власному саду!

Закликаємо всіх не залишатись осторонь і сприяти нам у збереженні водно-болотних угідь! Адже вода, як і природа, не має кордонів, тож її збереження не може обмежуватися лише територією заповідника - важливі виважені дії й на прилеглих територіях А це господарства, пасовища, поля, населені пункти та все інше, що пов'язане з водою.

Зробіть свій внесок у збереження та відтворення надзвичайно цінних для всього людства водно-болотних угідь!

Оксана Кривко